

Kresna noč.

Romanca. Spisal Juri Klas.

Mejice je objemala tiha noč. Tuintam je trepetala kaka zvezda svetlo in čisto. Sredi neba je stal mesec, bel in jasen kakor kovano suho srebro. Vse nebo je bilo mirno.

Tu doli pa je vrvelo in šumelo nocoj za vsakim grmom. Na najbolj daljnih travnikih so se videla drevesa razločno in blizu. Vsak hip je pritaval kdo po dobravah sem, mahal z rokami, se ozrl, si prižgal vivček pa šel kriče dalje. Zdajpazdaj je postal zopet kdo v ravni, visoki travi kakor zamišljen Bog ve v kaj, in videl se je od daleč kakor obsekano nizko deblo. Zdelo se je skoro, kakor da so se gore od vseh strani stisnile nocoj ter zrle z ogromno svojo maso in tolstimi vrhovi doli na Mejice.

Po vasi navzdol je šlo nekaj mlajših z razločnimi koraki; nekdo je igral na orglice. Pri posestnih hišah je bilo že vse mrtvo in tiho. Samo kje še je gorela luč, in čul se je zatopljeni jok pestovancev.

Tačas pa so se zbirali in hiteli od vseh strani proti srednji strani vasi. Pot je bila kakor uvezana v dolge sence ograjnih jablan in hrušek, ki so se sprezale po njej, segajoč z visokimi vrhovi še daleč tja v njive in senožeti.

Z dvorišča je zaropotal širok, podolgast voz za seno in snopje. Do konca obeh strani so sedeli seljaki in uganjali burke. Zdajpazdaj je kdo zakričal, voz je postal, in vzeli so še koga medse.

Na Ravnem in na Njivi so se prikazovali svetli, široki plameni. Tam v ozadju in po Grebencih je plapolalo izza vrhov.

Voz se je ustavil s šumom na razpotju. Dospeli so na kraj vasi. Polovico jih je poskakalo, kakor bi trenil, na tla, drugi so obseleli.

Krajnik je bil bogatin. Stal je v dolgi suknji ob lesi, naslonjen na koleno. Pred njim je ležal cel kup izsušenih polen in brinja.

»Ej Krajnik, to je premalo« . . . »Oho, Krajnik je skop.« —

Krajnik se je branil in jih pogovarjal. Medtem so se splazili drugi že prav do kozolca, ki je stal tik pota, ter ga začeli pleniti.

Krajnik je zaklel, a mahoma je izginilo vse. Od daleč se mu je smejal kmet Tanko. Sirša, kantonski kmet, pa je korakal z mrvo pod pazduho pred konjem, pogovarjal in grede krmil.

Od Krajnika k drugi hiši je bilo poldrugi streljaj. Na desni in levi so se zgrinjali travniki in njive. Mladi lan je stal mirno v modrikastem cvetju, rž je tiho šumela, mak pa se je priklanjal na vse strani, razsejan po volji božji. Tanko je pripovedoval, kako je snubil v Lahih mlado ženo, ki je imela oči kakor cekini. Drugi so se mu smejali. Prvi je poganjal konja in vpil neprenehoma. Sirša je mahal po njem s polno pestjo sena.

Senca jablan in hrušek je zagrnila voz zopet ob razbojnem znamenju. Stari so pravili, kako prosijo v kvatrnih nočeh tod pogubljene duše božje milosti . . . Sirša podrži konja, mu prične v laskah pripovedovati o neki kljusi, ki niti vredna ni, da pelje toliko ljudstva, ter mu potiska polne šope krme v zobe. Konj je mulil in ugriznil Siršo v prst. Sirša zastoče, drugi zavijo v stran k Strupiki.

Strupika je bila baba. Prodajala je dalje časa žganje pod roko, vrt pa nasejala s koprivami. Njen mož je bil star in suh in nosil je dolge lase. Govoril je zamolklo in malo, neprenehoma kinkajoč z glavo in stokajoč. Bil je mrtvouden, sedel doma, grabil vsak čas z dolgimi svojimi prsti po suknji ter ostro meril vsakogar izpod sršečih, gostih obrvi. Zasmel se je vselej kratko in nadušljivo, pri tem so se mu zasvetili medlo preostali dolgi zobje.

Kmalu se povrnejo drugi izza ogla, vsak s svojim bremenom. Mrtvoudnik je sedel razgaljen ob oknu, tresel z glavo, stiskal ustnice ter gledal z ostrimi očmi na vrt; zdajpazdaj se je nagnil in zamrmral. V mesečini se mu je svetil podolgovati, sivi obraz. Od daleč so se čuli le še glasovi pesmi:

Lepša si kot luna,
zaljša kakor zvezdice . . .

Zopet je stal lan mirno v modrikastem cvetju, rž se je priklanjala na vse strani, pšenica pa je naklonjena sanjala o srpju. Cerkev je molčala ysa bleščeče-bela s svojim svetlim, ostrim zvonikom. Nad njo so plavali še velikonočni prošli glasovi. Okoli nje je trepetalo na belem pesku brezje; na vrtu so se zibale potonike.

Kmet Alenko je čakal prihajajoče ob potu; sosed njegov, Tilha, pa je spal v senu trdno in pravično. Drugovi so mu skleпали duri in pobrali svoj delež . . .

Pri Zapožcu je slonel zgovorni, sloki seljak Andrej, razgovarjajoč se s pritajenim glasom še vedno s svojo deklico. Drugovi ga zasačijo. S smehom in neprenehoma ga dražeč ga speljejo s seboj. Deklica je stala še dolgo z belim robcem na mestu, zrla s čarobnimi svojimi očmi preko drevja in vrtov ter hrepeneče poskušala razločiti poznani smeh med zamirajočimi glasovi . . . Seljaki so se preganjali še naprej in pobirali svojo dan.

Na koncu vasi je stala kot v zakotju med samim drevjem koča starega Ilije. Ilija je imel vsega skupaj samo dve njivi, kravo in nekaj pasovnika. Gozda ni imel svojega ni za ped. Pridelal je vse leto komaj dvajset pletakov krompirja in nosil svoj živi dan butare iz pobirkov. Pred nekaj nedeljami pa je prišla prepoved še zoper to... Živel je s svojo ženo-starko in hčerjo, kakor ga ne bi bilo. Zet je prihajal domov samo ob večjih praznikih, sicer je ostajal zunaj do snega, odhajal pa včasih že ob Svečnici.

Pred Ilijo se ustavi voz. Na klicanje odpre duri in stopi v kožuho na prag. Iz sobe se je čul zaspani glas hčerin in kašelj starkin. Pometal in sešteli so svoje breme na pobotanje s starcem. Hči je stopila v ogrinjači k oknu ter pogledala na kup. Tanko se pošali z njo in iztegne roko. Okno se je v hipcu zaprlo, od znotraj ven pa se je čul tihi smeh.

Za kočo je stalo nekaj jagnedov; travnik zadaj je bi zasajen s trepetlikami. Tod čez izginejo trije po bližnjici s Siršo nazaj k Strupiki, drugi odpeljejo ostanek iz vasi na občinsko pot.

Po žitih in senožetih je legla že zdavnaj rosa. Iz zemlje je vstajala tenka, prozorna megla kot dim, od strani tja proti savskim šumam je začel veti hladen veter. V daljavi sta šumela dva gozdova, tuintam je prihajalo še zategnjeno lajanje in cviljenje čujočih psov. Rdeči, po selski šegi pretisnjeni, potlej vzbočeni stolp soseda sv. Ivana se je zaznaval v ostrih obrisih na obzorju. Daleč tja pa se je čul najmanjši šum in klik ljudi, ki so palili kresove.

Gosti dim je zakril za nekaj časa jasni mesec ter zagrnil okolico. Posedli so po travi okrog, z nogami proti ognju. Starejši so zažigali vivčke, najmlajši se je zavrteel. Kmalu so zaplesali še drugi in se razkropili za hip na vse strani.

Zaostala dva sta se povrnila, Sirša je obležal. Začela se je svetlikati od ogorkov čista tekočina v steklenici . . .

Tisti čas sta se vračala po potu beriča Fazan in Skočir. Fazan je bil orjak, nosil je bele lase, svetle brke ter govoril grčasto, kakor bi ga kdo davil. Izvohal je vse kote in strani do samega zlodeja. Skočir pa je bil majhen, debel in črn. Nanj so bili še silnejši.

Mlajši so ga že od daleč izpazili in napeljali v naglici vrv čez cesto. Dva na vsaki strani sta jo držala napeto, skrita v gostem žitu. Drugi so skočili v zasedo . . .

Kmalu pritečeta zastrašena beriča do vrvi. Fazan, ki je bil daljši, telebi prvi na tla, s kletvico se zavalj črezenj Skočir.

Tam v daljavi se je čul peket, glasan smeh in pomilovanje. Beriča stečeta besna za stranjo . . .

Kmalu je legla zopet tišina na zemljo. — Na prostranem nebu je sijal še mesec, jasen in bel kakor srebrn krožnik. Okoli njega se je napravil kolobar, po vsej zemlji pa je ležala tenka, nizka megla.

* * *

V travi se je prevrnil Sirša, vzdihnil, sedel nato ter si pričel mencati oči. Sanjalo se mu je o purpuri, ki je zrasla do samega neba; tam za vzarami pa je videl zazločno, kako se je dvigal ves ognjen in svetel božji križ . . .

Vstal je, pogledal še ves poten na vse strani, se domislil nečesa, zamrmral in poskušal dalje. Nad Otožcem se je utrnila zvezda.

Vigilije.

Po temoti črez planjavo
v polnočni pozni čas,
mir znaneč, živečim spravo,
plove jasni, tenki glas.
V duha nemirno, vroče spanje,
v skrivnostno nočno šepetanje
tak mehko prosi, vabi nas . . .
vnjem daljne, nepojmljive tajne,

ki mesta ni na zemlji zanje,
pred dušni stopajo obraz.
Nobena zvezda v noč ne sije,
po temi tma se težka vije —
umrlih duše, bele lilije,
pojo in molijo vigilije.

Aleksandrov.

Epitaf.

Življenje celo sprt, nestalen,
miru resnice, sreče je iskal —;
njegov bil smoter temen, daljen,
umel ga ni, zato je pal.

Aleksandrov.